

Сертифікація в зарубіжних країнах

Сертифікація у США

У США діють численні закони з безпеки різних видів продукції, які і становлять правову основу сертифікації. Найбільш широким діапазоном дії вирізняється *Закон про безпеку споживчих товарів*. Згідно з цими законами обов'язковій сертифікації підлягає продукція, для якої впроваджений державний стандарт, а також продукція, що закуповується державою на внутрішньому і зовнішньому ринках. Обов'язкова сертифікація контролюється державними органами. Добровільна сертифікація проводиться за заявою споживачів або виробників продукції на відповідність пропонованим ними НД.

У США діють три основні категорії програм сертифікації, які затверджує Федеральний уряд:

перша категорія — обов'язкова сертифікація товарів і послуг на безпеку;

друга категорія — програми з перевірки зразків продукції і виробництв, що замінюють суцільний контроль;

третья категория — програми оцінювання якості і умов виробництва до поступлення продукції у торгівлю.

За програмами першої категорії, як правило, проводиться обов'язкова сертифікація такої продукції, як автомобілі, контейнери (у тому числі для сільгосппродуктів), судна, магістральні трубопроводи тощо.

Відповідно до програм другої категорії сертифікуються такі види товарів, які споживаються в державних установах (Департамент оборони, Департамент торгівлі, Управління сільської електрифікації та ін.), а сертифікація обов'язкова, якщо продукція закуповується урядовими організаціями на державні кошти.

Програми третьої категорії в основному добровільні, за винятком тих, які передбачають сертифікацію окремих видів продовольства (наприклад, яйця, тютюн). Найбільша кількість програм розроблена *Департаментом сільського господарства і Департаментом торгівлі*. За результатами сертифікації харчових продуктів їх підрозділяють на «відбірні» (**Choice**) і «сорт А» (**Trade A**). Програми *Управління з безпеки харчових продуктів і ліків* охоплюють продукцію не лише для людини, але і для тварин, а випробування проводяться не лише на нешкідливість, але й на ефективність дії.

Окрім затверджених урядом, у США є програми сертифікації, які організовуються в приватному секторі. Їх послугами користуються не лише фірми США, але і експортери з інших країн.

Нормативною базою сертифікації є стандарти, які розробляються: *Американським товариством з випробувань матеріалів ASTM* (для широкого діапазону споживчих товарів);

Національною асоціацією виготовників електроустаткування NEMA (для електротехнічних товарів і електроустаткування);

Комісією з безпеки товарів широкого споживання CPSC (для товарів широкого споживання);

Федеральною агенцією по захисту довкілля EPA (для сертифікації різних виробництв, двигунів внутрішнього згоряння, наземного, водного і повітряного транспорту тощо);

державним органом із стандартизації — *Національним інститутом стандартів і технологій NIST*, який розробляє обов'язкові стандарти.

Загальне керівництво сертифікацією в країні здійснює *Сертифікаційний комітет*, що діє у складі **NIST**, який також координує роботи із стандартизації і представляє США в ISO/IEC та інших між-

народних організаціях. Функціями *Сертифікаційного комітету* є: схвалення і реєстрація програм із сертифікації, правил проведення сертифікації, перевірка компетентності органів із сертифікації (наявність належного устаткування, рівень кваліфікації персоналу тощо).

У сертифікаційних роботах бере участь понад 2000 випробувальних лабораторій. До них входять великі лабораторії загальнонаціонального значення, лабораторії науково-дослідних інститутів і страхових компаній і незалежні лабораторії інститутів і університетів. Найбільш відомі загальнонаціональні лабораторії — *Національної асоціації виробників електроустаткування, Американської асоціації із газу, Американського інституту нафти, Національній асоціації із захисту від пожеж, Американського бюро судноплавства, Управління з безпеки харчових продуктів і медикаментів* тощо.

У США немає єдиної системи акредитації випробувальних лабораторій, їх діє близько 100. Найбільш авторитетними вважаються система *Американської асоціації з акредитації лабораторій (AALA)* та *Національна добровільна програма акредитації лабораторій (NULAP)*.

AALA проводить акредитацію лабораторій, які випробовують оптику і фотометрію, проводять такі види випробувань, як акустичні, вібраційні, біологічні, хімічні, теплові, механічні, електричні й неруйнівні. Критеріями акредитації є положення керівництва ISO/IEC. Бюджет організації складається із вкладів приватних осіб, внесків організацій-членів і оплати випробувань заявником.

NULAP була організована під егідою *Міністерства торгівлі*, яке і дотує її роботу на додаток до внесків за акредитацію. У цій системі проводиться акредитація лабораторій, які випробовують текстиль, скло, цемент, інструменти для наукових досліджень.

Сертифікація в Німеччині

Правовою базою сертифікації в Німеччині є закони з охорони здоров'я і життя населення, захисту довкілля, безпеки праці, економії ресурсів і захисту інтересів споживачів. З 1990 р. у країні діє закон про відповідальність за виготовлення недоброякісної продукції, який гармонізований із законодавством країн-членів ЄС і служить законодавчою базою для сертифікації у межах єдиного ринку. Закон охоплює широкий асортимент товарів від іграшок до деяких видів устаткування. За даними Німецького інформаційного

центру ГАТТ/СОТ загальнонаціональна система сертифікації в країні включає декілька систем сертифікації. Потреби німецької економіки на 80–90 % задовольняють такі системи, які складають загальнонаціональну:

A — система сертифікації відповідності регламентам;

A1 — система сертифікації відповідності стандартам DIN;

A2 — система сертифікації VDE;

A3 — система сертифікації DVGW;

B — система сертифікації Німецького інституту гарантії якості та маркування RAL;

C — система сертифікації на знак GS промислової технології;

D — система нагляду за відповідністю будівельних конструкцій федеральним нормам;

E — система сертифікації засобів вимірювання та еталонів;

F — система сертифікації відповідності розділу 24 Германського промислового законодавства.

Система A1 має добровільний характер і охоплює усі види виробів, на які встановлені вимоги в стандартах DIN, а керує нею *Німецький інститут стандартизації*. До неї мають однаковий доступ німецькі й зарубіжні організації, зацікавлені в сертифікації своєї продукції. Безпосередні роботи із сертифікації в цій системі здійснює Товариство з оцінювання відповідності *DIN CERTCO*, яке бере участь у декількох угодах із сертифікації у рамках ЄС і співпрацює з міжнародними організаціями. Вироби, випробувані на відповідність вимогам стандартів, маркуються знаком *DIN GEPRÜFT* — «випробувано на відповідність вимогам DIN» (рис. 2.13). Знак відповідності GEPRÜFT уведений з 1972 р. і може використовуватися лише для маркування сертифікованих виробів.

Інспекційний нагляд за дотриманням законів з безпеки праці і закону про безпеку технічного устаткування проводять відділи виробничого нагляду міністерств праці і соціального забезпечення усіх земель. Інспекція полягає в тому, щоб максимально обмежити застосування устаткування, що не пройшло сертифікаційні випробування. Технічну інспекцію здійснюють асоціації виробни-

Рис. 2.13. Знак відповідності стандартам DIN у системі A1

ків устаткування, які несуть відповідальність за запобігання нещасним випадкам, страхування та відшкодування збитку працівникам підприємств. Вони також розробляють і впроваджують вимоги з безпеки установок і устаткування. Перевірки устаткування асоціації організовують або за запитами підприємств (фірм), або внаслідок негативних результатів сертифікації. Для виконання перевірок запрошуються професійні технічні інспектори. Асоціації складаються з груп, організованих за галузевою ознакою. Найбільш відомі з них — група GBG (Gewerbliche Berufsgenossenschaften) — *Професійна асоціація для промисловості*, а також TUV (Technische Oberwachungs Verein e.v.) — *Організація технічної інспекції*. TUV також має право проводити сертифікацію від імені VDE.

Система A2 — це система *Союзу електротехніків (VDE)*, яка підтримується *Інститутом сертифікації і випробувань (PZI)*. У ній сертифікують усі види електротехнічних і електронних виробів, на які поширюються правила VDE, а іноді і стандарти DIN. З 1980 р. проводяться випробування на відповідність стандартам IEC. У цій системі сертифікація може бути добровільною і обов'язковою, що залежить від наявності законів, що безпосередньо регламентують вимоги до конкретного виду товарів. VDE — учасник європейських і міжнародних багатосторонніх угод про взаємне визнання результатів випробувань і систем сертифікації, що сприяє визнанню знаків відповідності системи за кордоном. Вони зареєстровані і визнані майже в усіх європейських країнах.

Контроль за правильністю маркування знаками VDE (рис. 2.14) здійснює *Центр з випробувань із сертифікації VDE — Prüfstelle*.

Рис 2.14. Знаки відповідності VDE:

а — відповідність вимогам для встановлювальних матеріалів, апаратури побутового призначення, освітлювального обладнання, трансформаторів для забезпечення безпеки, радіо- і телевізійних пристроїв; *б* — відповідність вимогам стандартів кабелів та електричних шнурів; *в* — відповідність вимогам стандартів на подавлення радіозавад; *г* — для маркування сертифікованих електронних компонентів

Сертифікат, виданий цією організацією, гарантує відповідність продукції вимогам Закону про безпеку промислового устаткування або Закону про захист від радіозавад.

Використання знаків VDE без ліцензії цього центру категорично заборонено. Виробник устаткування, який отримав сертифікат і право маркування знаком відповідності, зобов'язаний надати докази можливості підтримання відповідності продукції сертифікаційним вимогам упродовж усього часу її випуску.

Система A3 — це система сертифікації *Асоціації фірм з газота водопостачання Німеччини* — DVGW. Газове устаткування відповідно до Закону «Про забезпечення безпеки технічних пристроїв» підлягає обов'язковій сертифікації на відповідність стандартам DIN. Несертифіковане газове устаткування місцеві газові компанії відмовляються підключати до системи газопостачання. Особливістю вимог до газового устаткування в Німеччині є його відповідність тому типу газу, який застосовується у конкретному регіоні країни, що враховують виробники устаткування. Сертифікація інших видів товарів, вживаних у сфері газо- і водопостачання, має добровільний характер, але споживачі завжди віддають перевагу сертифікованому товару.

Сертифікація газового побутового устаткування на відповідність зарубіжним або міжнародним стандартам у системі DVGW проводиться лише на основі угоди між виробником, покупцем і органом влади Німеччини. Усе газове устаткування, що поставляється на ринок Німеччини, повинно мати знак відповідності DVGW. За сертифікованим устаткуванням проводиться інспекційний контроль з боку DVGW у формі періодичних випробувань зразків, що відбираються на заводі виробника.

Система B, яку ще називають системою *RAL*, працює під керівництвом *Німецького інституту гарантії якості і маркування*, до складу якого входить близько 150 товариств з якості. Кожне товариство організовує свою діяльність стосовно одного виду продукції. Система RAL поширюється на сільськогосподарські товари і будівельні матеріали. Попри те, що в системі проводять добровільну сертифікацію, її правила ґрунтуються на стандартах DIN. RAL — член європейських і міжнародних організацій з випробувань і сертифікації та учасник угод про взаємне визнання, що сприяє визнанню сертифікатів і знаку RAL за кордоном.

Система С — це система сертифікації, яка підтверджує відповідність виробів вимогам Закону про безпеку приладів (GSG), що підтверджується маркуванням знаком GS. У Німеччині діє близько 100 органів із сертифікації, які проводять випробування приладів на відповідність знака GS. Система має добровільний характер, але випробування проводяться на відповідність вимогам стандартів DIN, а також технічним правилам, які є загальновизнаними і внесені до спеціального переліку. Федеральне Міністерство праці та соціального забезпечення встановлює вимоги до інспекційного контролю, визначає випробувальні центри, які мають право маркувати прилади (технічні засоби праці) знаком GS, а також зобов'язує випробувальні центри забезпечувати доступ до системи зарубіжних завників.

Система D, на відміну від попередніх, є обов'язковою і поширюється на продукцію будівельного профілю, на яку діють законодавчі приписи і розпорядження. Загальне керівництво здійснюється Німецьким інститутом будівельної техніки (DIBT). Основні нормативні документи системи — стандарти DIN.

Система E — система сертифікації, яка діє у межах законодавчої метрології. У Німеччині основним федеральним органом у галузі метрології є *Федеральний фізико-технічний інститут*. Окрім нього, в системі задіяні відповідні організації федеральних земель і акредитовані випробувальні центри, яким надано право підтвердження відповідності вимірювальних приладів, що підлягають обов'язковій сертифікації згідно із законом про перевірку. Основні сфери дії цієї системи — прилади, пов'язані з електрикою, теплом, газом, водою, а також трансформатори. У системі існує декілька знаків відповідності: *знак про допуск* (видає *Федеральний фізико-технічний інститут*); *знак перевірки* (видають органи з перевірки); *посвідчувальний знак* (видають акредитовані на федеральному рівні випробувальні центри). У системі E може здійснюватися як обов'язкова, так і добровільна перевірка приладів. Правила системи гармонізовані з міжнародними і європейськими. *Федеральний фізико-технічний інститут* використовує рекомендації *Міжнародної організації законодавчій метрології* і директиви ЄС (як обов'язкові).

Система F займається сертифікацією парових котлів, балонів високого тиску, засобів транспортування горючих рідин, вибухозна-

хищеного електроустаткування, піднімальних пристроїв. Згідно з розпорядженням Федерального уряду встановлений суворий режим інспекційного контролю за вказаними товарами, які визначені як потенційно небезпечні: відповідність встановленим вимогам перевіряється до початку експлуатації, періодично в процесі експлуатації і відповідно до відомих правил.

Практичну роботу із сертифікації систем якості в Німеччині веде *Товариство із сертифікації систем якості (DQS)*, створене ще до набрання чинності стандартів ISO серії 9000. Це некомерційна організація, яка здійснює оцінку систем якості і видає сертифікат та ліцензію на використання знака відповідності, акредитує організації на право проведення сертифікації систем якості від імені DQS, навчає інспекторів, представляє Німеччину в міжнародних, організаціях у межах своєї компетенції. У DQS акредитовані комерційні організації, які отримують завдяки цьому право на діяльність з сертифікації систем якості. З 1989 р. роботи зі сертифікації систем якості регламентує TUV CERT — офіційно зареєстрована на європейському рівні організація, діяльність якої заснована на стандартах ISO серії 9000.

Роботами з акредитації в Німеччині керує *Німецька рада з акредитації (DAR)*, яка займається акредитацією в галузях, що регламентуються законодавством. У сфері, що не регламентується, ці функції виконує *Головне товариство з акредитації (TGA)*. Акредитація випробувальних лабораторій і органів із сертифікації проводиться відповідно до європейських стандартів EN серії 45000.

Процедура екосертифікації в Німеччині включає декілька послідовно пов'язаних етапів. На початковому етапі публічно представляється продукція, що претендує на екознак, а федеральне бюро з довілля створює компетентну комісію, яка аналізує відгуки та подає замовлення *Німецькому інституту гарантії якості і сертифікації* на розгляд заявки на екосертифікацію.

У розгляді заявки беруть участь *Німецький інститут гарантії якості і сертифікації, Федеральне бюро з довілля охорони, Конференція німецької промисловості, Асоціація споживачів, Асоціація торгівлі* і експерти. За результатами розгляду заявки виробляються рекомендації для журі, а журі, враховуючи результати розгляду на всіх етапах, докази відповідності організацій, призначених для участі в процедурі, виносить остаточну ухвалу. Отримавши

сертифікат і право на використання екознака, підприємство-виробник може укласти контракт з *Німецьким інститутом гарантії якості* на рекламування свого підприємства.

Сертифікація у Франції

Сертифікація у Франції існує з 1939 р. Першим законом у цій галузі був Закон про знак відповідності національним стандартам NF, який з подальшими змінами і доповненнями діє і сьогодні. Відповідальність за сертифікацію покладено на *Французьку асоціацію із стандартизації* (AFNOR). Організаційно сертифікація побудована за галузевим принципом і постійно взаємодіє із системою стандартизації як щодо відповідності вимогам національних стандартів, так і розроблення нових вимог і норм. Окрім AFNOR, сертифікацією управляють органи державного і галузевого рівнів: *Французький центр зовнішньої торгівлі* (CNCE), *Центр інформації про норми і технічні регламенти* (CINR), *Союз електротехніків* (UTE).

AFNOR визначає повноваження випробувальних центрів і лабораторій, відповідає за їх акредитацію, за присвоєння і відміну знака NF, координує співпрацю національних органів із сертифікації з міжнародними організаціями,

CNCE відповідає за сертифікацію товарів, що експортуються і імпортуються.

CINR здійснює інформаційне забезпечення національної системи сертифікації і галузей економіки, маючи в розпорядженні банк даних про більш ніж 400 тис. стандартів, про правила і системи сертифікації, процедури акредитації багатьох країн світу, міжнародних і регіональних організацій.

UTE розробляє нормативні вимоги для сертифікації електронної і електротехнічної продукції, будучи не лише уповноваженим AFNOR галузевим органом із сертифікації, але й національною організацією зі стандартизації в галузі електроніки, електротехніки і зв'язку.

Оцінювання відповідності у Франції має декілька форм:

підтвердження відповідності європейським директивам;

заява-декларація виробника про відповідність продукту європейському стандарту;

добровільна сертифікація на відповідність національним стандартам Франції;

контроль безпеки продукції, що перебуває у продажу.

Відповідність Директивам ЄС підтверджується сертифікацією третьою стороною і знаком *CE*. У Франції близько 20 % продукції, що випускається, підлягають такому способу оцінювання. Заява-декларація виробника під його відповідальність вказує, що продукція відповідає конкретному європейському стандарту.

Виробник має право також маркувати товар знаком *CE*. Уповноважений орган здійснює інспекційний контроль за такою продукцією і в разі виявлення відхилень позбавляє права маркування. Якщо товар виготовляється за іншим НД, то він підлягає сертифікації третьою стороною.

Добровільна сертифікація на відповідність національним стандартам Франції проводиться AFNOR, причому зазвичай використовується найсуворіша схема сертифікації (№ 5). Сертифікована продукція маркується знаком відповідності національним стандартам Франції — *NF*. Добровільній сертифікації піддається до 75 % продукції, що випускається. На відміну від підтвердження відповідності Директивам ЄС, у цьому випадку потрібно довести відповідність товару усім вимогам національного стандарту, у тому числі безпеці.

Контроль безпеки продукції, що перебуває у продажу, проводиться регулярними перевітками відповідності якості відібраних зразків, маркованих знаками *CE* і *NF*, вимогам Директиви ЄС або національного французького стандарту відповідно. Найактивніше цим займається *Міністерство економіки*, яке керує роботою декількох тисяч інспекторів.

Національною системою є система сертифікації на відповідність державному стандарту, що підтверджується знаком *NF*, який застосовується для усіх видів товарів. Але для електротоварів є свої знаки, наприклад, для побутових електроприладів — *NF ELECTRICITE*. Знак *CONTROLE NF LIMITE A LA SECURITE* означає тільки безпеку електроприладу, але не відповідність його технічних характеристик стандарту.

Право на застосування знака *NF* виробник може отримати на підставі контракту і ліцензії у тому випадку, коли у ньому зацікавлена значна частина виробників цього виду продукції. На кожний вид продукції AFNOR затверджує постанови про правила застосування знака, види обов'язкового контролю і суб'єктів, що здійснюють його, про відповідальність і порядок апеляцій.

Маркуючи товар знаком NF, ліцензіат бере зобов'язання не лише щодо AFNOR, але й стосовно споживача. AFNOR має право застосувати переслідування згідно із законом за неправомірну маркування товарів, помилкову рекламу або шахрайство. У Франції знаком NF маркується понад 100 тис. видів продукції, він має 110 модифікацій для різних галузей. Продукція іноземного виробництва також може маркуватися цим знаком, якщо вона відповідає встановленим вимогам для аналогічної французької продукції.

З метою більшої доступності для заявників AFNOR затвердила мережу уповноважених органів, що мають право на сертифікацію для отримання знака NF. Уповноважений орган виконує замість AFNOR усі функції, пов'язані із сертифікацією (управління, випробування, контроль). Сертифікація на знак NF має добровільний характер. Виняток становить продукція медичного напрямку (матеріали, ліки, устаткування), де випробування, у тому числі і клінічні, обов'язкові. Такі товари маркуються знаком NF — MEDICAL. Незважаючи на добровільність, фірми-виробники будь-якого виду виробів прагнуть отримати право маркування знаком NF, оскільки це забезпечує довіру споживачів до якості товару.

Випробувальні лабораторії у Франції можна поділити на чотири групи: державні, громадські, приватні і лабораторії фірм. Окремі акредитовані лабораторії — це технічні промислові центри, які контролюються урядом. Окрім AFNOR, добровільною акредитацією займається *Національна мережа випробувальних лабораторій* (RNE), програма якої дотується державою. Термін дії акредитації не перевищує трьох років, перша перевірка зазвичай призначається через рік. У межах RNE працюють найбільші випробувальні центри Франції: *Національна лабораторія з випробувань* (LNE); *Центральна електротехнічна лабораторія*, яка також є зберігачем еталонів і державних стандартів на електротехнічну продукцію. Акредитацію лабораторії з перевірки вимірювальних приладів проводить *Національне бюро метрології* (BNM).

Існує також особливий вид акредитації (обов'язковий), зазвичай пов'язаний з конкретним міністерством. Наприклад, *Міністерство з охорони довкілля* акредитує випробувальні лабораторії, які проводять біологічні і хімічні випробування хімічної продукції на відповідність національним і міжнародним стандартам. Термін дії такої акредитації зазвичай не перевищує двох років.

Сертифікація в Японії

У Японії діють три форми сертифікації:

обов'язкова — підтверджує відповідність законодавчим вимогам;

добровільна — відповідність національним стандартам *JIS*, яку проводять органи, уповноважені урядом;

добровільна — проводять приватні органи із сертифікації.

Обов'язкова сертифікація регламентується чинними законами (їх на тепер понад 30), у яких установлюються перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, і вимоги до неї; схеми сертифікації; знаки відповідності; органи управління, відповідальні за організацію сертифікації та інспекційний контроль. Уповноважені

органи розробляють технічні регламенти, на відповідність яким проводяться сертифікаційні випробування, а затверджує їх *кабінет міністрів країни*. Забезпечення виконання законодавчих положень щодо сертифікації розподіляється між міністерствами й іншими державними органами управління. Наприклад, за *Міністерством зовнішньої торгівлі і промисловості* закріплено десять законів.

За деякими видами продукції в законах вводяться категорії, що характеризують ступінь їх безпеки для користувача. Наприклад, для електротехнічних виробів встановлені категорії А і Б. Для категорій використовують різні схеми сертифікації і знаки відповідності (рис. 2.16).

Рис. 2.16. Знаки відповідності електротехнічних виробів:
a — знак категорії А; *б* — знак категорії Б

Для найнебезпечніших товарів (категорія А) передбачено сертифікацію третьою стороною, а для виробів категорії Б — заявдекларация виробника.

Особливість обов'язкової сертифікації в Японії полягає в необхідності отримання дозволу на серійне виробництво продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації, а товари, які експортуються, підлягають обов'язковій сертифікації.

Добровільна сертифікація на відповідність стандарту JIS не завжди підтверджує відповідність вимогам безпеки, оскільки обов'язкові вимоги включаються в технічні регламенти. Цей вид сертифікації перебуває у полі зору *Міністерства зовнішньої торгівлі і промисловості*. Заявник повинен звертатися до міністра, що однаковою мірою стосується і експортерів на японський ринок, якщо з ними не укладено угоди про взаємне або одностороннє визнання результатів випробувань. Як правило, схема сертифікації включає оцінку діючої системи якості на відповідність стандартам ISO 9000 та інспекційний контроль, який в плановому порядку проводиться один раз на 4–5 років, а позаплановий — у будь-який час без попередження.

На підставі *Закону про електротехнічні товари побутового призначення і контроль матеріалів для їх виробництва* діє знак відповідності Т.

Отримання такого знака є необхідною «перепусткою» для реалізації товарів цього виду, причому закон однаковою мірою діє як для японських електротехнічних товарів, так і для тих, що імпортуються.

Знак, що стосується до товару категорії А, свідчить відповідність побутових електротоварів, до яких користувач торкається безпосередньо (електробритви, телевізори, пирососи та ін.).

Знак категорії Б — це підтвердження відповідності таких товарів, як електроарматура, вентилятори, устаткування офісів тощо.

Експортер подібних товарів на японський ринок повинен представляти свій продукт на випробування в японському відповідному випробувальному центрі. Зробити це він має право тільки через японських посередників, які, у свою чергу, проходять через певну процедуру. Японський посередник зобов'язаний надати в міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості усі дані щодо товару, який він має намір імпортувати: параметри безпеки і якості, класифікаційні характеристики, підтвердження його повної відповідності японським стандартам. Посередник зобов'язаний гарантувати дотримання порядку отримання знака відповідності і своєчасно інформувати покупців про всі зміни якості або конструкції товару.

Якщо ж товар належить до категорії Б, то додається додаткова вимога до імпортера-посередника, який продаватиме товар зарубіжної фірми: подання до міністерства торгівлі і промисловості заяви про намір почати бізнес з цим товаром. Японський покупець «вихований» так, що електротехнічні товари, не марковані знаком відповідності Т, він сприймає як низькоякісні з усіма наслідками, що випливають, звідси для експортера.

До обов'язкових знаків відповідності в Японії відносяться також: знак JATE, засвідчує схвалення товару *Японським інститутом телекомунікаційного устаткування*; знак JIS, що означає відповідність широкого діапазону товарів вимогам японських стандартів. Знак введений *міністерством торгівлі і промисловості*, яке і здійснює контроль за отриманням знака і наступний нагляд за дотриманням установлених вимог виробником товару.

Діють також різні добровільні знаки. Їх установлюють асоціації та інші товариства для інформування споживачів про відповідність товару певним вимогам. Особливо характерне застосування таких знаків для продовольчих товарів.

Таким чином, для експортерів продукції на японський ринок створені вкрай складні умови і правила обов'язкової сертифікації, що захищають внутрішній ринок.

У свою чергу, іноземні постачальники товарів на ринок Японії намагаються різними шляхами здолати або хоча б знизити жорсткі бар'єри. Так, США вдалося домогтися згоди японської сторони на проведення випробувань деяких товарів, призначених для експорту в Японію, у своїх лабораторіях під спостереженням японського *міністерства зовнішньої торгівлі і промисловості*. Ця угода торкнулася лише п'яти американських лабораторій, на думку яких залишається ще і мовний бар'єр, оскільки японська сторона бере до розгляду тільки перекладені японською мовою документи.

Для проведення сертифікації систем якості створена *Японська асоціація з сертифікації систем якості* (JAB). Уся діяльність JAB будується відповідно до документів ISO/IEC.

Основні її функції:

- акредитація органів із сертифікації продукції і систем якості та організацій, що займаються навчанням аудиторів; атестація аудиторів, а також реєстрація відповідних постачальників;

- проведення досліджень і виконання практичних дій з взаємного визнання акредитації органів із сертифікації систем якості за кордоном, з координації зусиль у цій галузі з національними і зарубіжними організаціями;

- виконання інших робіт, спрямованих на досягнення цілей JAB.

Акредитація органів із сертифікації та організацій, що займаються підготовкою аудиторів, здійснюється аудиторами JAB, що призначаються її генеральним директором. По лінії JAB акредитовані такі великі центри, як *Центр сертифікації систем якості Японської асоціації зі стандартизації* (JSA — Q), *Центр з контролю газового устаткування* (JIA — OA), *Центр сертифікації систем якості Асоціації з безпеки посудин, що працюють під тиском* (КНК — QA) тощо.